

szívemhez el nem véti soha! szólj úgy, miként a' magad' becsületéért szólanod kell; mert hiszen te kezeskedtél rólam, hogy királylászülettem! végre úgy, miként nekem lehet tűrnöm és hallgatnom." Mátyás kezét nyújtá Szilágyinak, kinek homlokán felleget kezdte borongani. „Ne nézz oly komorul jó bátyám! — folytatá kedélyes nyájassággal — Istenemre! eszedben, tapasztalásodban, jó indulatodban helyezem kincsét jövődömnek! tanácsod becses nekem. Ah, de mi értsük meg egymást!”

„Én agg koromban, királyom! — felelt hidegen az ősz bajnok — más hanghoz nem szokhatom. Lehet, hogy a' furfang Podiebrád' udvarában, a' nehéz fejű csehek közt, nem hallád te nyílt szózatát a' hű alattvalónak királyához. Lehet, hangom sérti füledet; de míg eszem helyén áll, keserű legyen bár az igazság, én szólni fogok. Ne feledd soha, hogy az én kezem helyezett ama' fokra, hol már szabadon állhatni vélsz minekelőtte lábod a' sikamló lapot körültagogatta, mellyről egy ellenséges nyomás az örvénybe sodorhat.”

„Nem feledtem! — mond a' király nemes nyíltsággal 's fűnnséggel — napok óta nyom a' királyi gondok' terhe, 's már oly sokszor említéd azt előttem, hogy siketnek kellene lennem, ha feledhetném! — Legyen béke, bátyám! — nemde tanácsolni jöttél engem, nem bűn előtt korholni? — Mit tettem én? mi boszonthat? — hiszen, miként mondod, lábaim' alapjának síkját sem mértem még ki. Te fölindultál, minekelőtte feleltem neked; mert viszonzásom kérdés volt csak. Szólj! mire czéloztak szavaid, midőn Ujlakit, Garát említéd? mit hiszesz teendőnek ezekkel? Mi, véleményed szerint, az első országos tett, melly előttem áll? mondd el, nyugodtan kihallgatlak, azután szólok én; legördítem előtted terveim' tekercsét; mérjük egymáshoz! — a' mi jobb, czélszerűbb győzzön! 's mindenek fölött a' hon' boldogsága álljon.

(Vége következik.)

Ifjabb Furkács Tamás' levelei apjához Monosbélbe.

I.

Édes uram atyám! — Már több hete, mióta Pesten vagyok, 's még nem vett tö-

lem egy sort is; megvallom, pirulva gondolék erre, mert tudom milly szerény levelező volt uram atyám, annyira, hogy levelei külön könyvben nyomtatva jelentek meg. Hát a' hosszú csodálás, nézés és tudakozódás után gondolom csak lesz mit írnom, 's annál hosszabb levelem, minél később fogtam hozzá. Uram atyám megparancsolá, hogy csak országos és tudós dolgokról írjak, meg akarván mutatni a' világnak, hogy mi palócok is értünk efféléhez, mit eddig sokan nem hisznek; de hagyján — lássunk a' dologhoz. Még azon nap, mellyen uram atyám Pestről elment, kávéházba mentem; együgyű palócz létemre azt vélém, hogy a' mi kívül szép, annak belől is ollyannak kell lenni, 's azért először is a' legfényesebb újsághoz nyúlék, ez a' „Hirnök“ vala, átolvasám, de java csak a' vége felé volt, ezen ezim alatt: „Magyar hírlapok' heti szemléje.“ Mondhatom, már tettem némi haladást az újított magyar nyelvben, de a' szemle szót nem érthetém, nem törtem hát a' neven soká fejemet, hanem olvastam; no de ekkor látott volna uram atyám, nem tudom azt mutattam-e arczomon, mit lelkemben éreztem; de olvasás közben azt gondolám, hogy a' monosbéli kocsmában vagyok egy sereg mátrai bieskás között, elhülve tekinték körül, de a' billárdok 's a' fényes márványozat meggyőztek, hogy pesti kávéházban ülök, e' szerint csak a' heti szemlében kelle a' bieskást keresnem, 's ott meg is lelém ő kemét, mert ebben az egy két lapban „lepökés, hazudsz, gazember“ olly kereken ki voltak írva, mint azt csak csárdában lehet hallani; már ezen elbámultam, 's csak úgy magyarázhatám meg magamnak a' dolgot, hogy — mint az újságból kitetszett — Csató Pál úr mellett midőn ezt írta épen kupa volt, 's pedig valami Daulnay Sándor' kupája, mellyet ő egy bizonyos 25 úrnak a' fejéhez akart ütni, 's alkalmasint, hogy szobáját össze ne piszkolja, előbb kiitta belőle a' bort. Itélien e' felől uram atyám a' mit akar, de én nem bírtam a' dolgot másképp megfejtetni. 'S itt jutott eszembe mit tehet az a' szemle szó, azt t. i. hogy Csató Pál úr ha illyeket ír, maga előtt is szégyenli magát és a' szemét lesüti. Azonban mind ezek annyira csodálatosak voltak előttem, hogy eltökélém principálisomhoz

menni 's tőle kérni fölvilágosítást. Nem leltem ott-hon, 's míg haza jőne, egy az asztalon fekvő könyvet kezdék olvasni, a' könyv spanyolból volt németre fordítva 's teli képekkel, czíme magyarul ez: Don Quixote de la Mancha, az elmés lovag' élete és tettei.

Azt mondom: ezt a' könyvet olvassa a' ki nevetni akar, csodákat fog benne látni. — Azon Don Quixote fejében egy egész darázs fészek döngött, ő azt hitte, hogy a' világ most is teli van még, mint Branszvik' és Stülfrid' idejében, griffek, sárkányok, oriasok és tudja a' manó miféle szörnyetegekkal, 's erős szándéka volt ezeket kiirtani, a' világon minden igaztalanságot helyre hozni és minden bajt jóvá tenni. Ilyen roppant munkához azonban eszes szolgára volt szüksége, megszólította azért egy Sancho Pansa nevű embert, de ez eleinte sehogy sem akará hinni a' meséket, melyeket a' lovag való gyanánt táltalt elébe, de végre elesábittatva Don Quixote' ígéretei által, ki Sancho Pansát, hű szolgálatjáiért, szigetekkel, grófságokkal 's más kincsekkel vigasztalá, beszegődött; 's a' jutalom' reményében — bár eleinte vonakodva — még is végre ígeat monda, ha ura a' szélmalmoikat óriásoknak, a' hortömlőket holmi pogány törököknek, 's az üstsüroló szolgálat-hyrkániai herczegnőnek nézte. Ezen könyv annyira elfoglalt, hogy a' szemlét is elfelejtém, ha történetből néhány számait nem hevernek princípálisom' asztalán, átolvasám ezeket is. Egyikben — minden dicsekedés nélkül — azt mondja Csató Pál: hogy ő „a' szemlében már eddig is több józan ideát terjeszte el, mint Vörösmarty minden drámáiban in complexu.” Aha! gondolám magamban, hát a' „lepökés” és a' „hazudsz, gazember” bizonyosan Csató Pál úr által terjesztett józan ideák, bár Daulnay Sándor' átkozott kupája, mely éppen a' gazember előtt áll, nem symboluma a' józanságnak.

Ilyen gondolatok tölték fejemet, 's már jó későn lévén, nem vártam tovább princípálisomat, hanem haza mentem és lefeküdtem. Ne csodálkozzék uram atyám, hogy álmomat írom meg, de az igen nevezetes volt. — Ugyanis álmomban úgy tetszett, hogy a' Hirnök' szerkesztője Don Quixote' képében Csató Pál úr' szobájába lépett, 's így szólította meg őt:

„Ismeri kegyed Don Quixotet?”

Csató (*bosszankodva*). Hogy' kételkedhetik azon?

Szerk. Hát engem ismer?

Cs. Kegyedet nem.

Sz. Én, tudván milly számtalan haszonnal áraszták el Don Quixote' tettei' századát, eltökélém magamban a' 19-dik század' és házánk' Don Quixoteje lenni. Nevem Balásházi Orosz József.

Cs. (*nyájas édesen mosolygva*). Már úgy ismerem édes kegyedet. Tessék leulni.

Sz. Kegyed ismervén Don Quixotet, tudja, hogy neki egy Sancho Pansa nevű hű fegyvernőke volt, illyeski nekem is szükséges, kegyedet néztem ki ezen czélra, 's most itt vagyok kérdezni, felvállalja-e a' szolgálatot?

Cs. Fejtse ki magát jobban, mi ellen akar küzdeni?

Sz. A' mai világban csak hírlapokban és hírlapokkal harcolhat az ember: én tehát a' magyar újságok ellen fogok mezőre kelni.

Cs. Hát ezen háborúban legyen én kegyed' Sancho Pansája? Azonban tudni fogja édes kegyed, hogy Don Quixote Sancho Pansának szolgálatjáiért valami gazdag alkirályságot, vagy legalább egy szigetet ígért.

Sz. (*hirtelen*). Ezek nem a' 19-dik századba illő jutalmak, én pedig, mint mondám, ennek Don Quixoteja vagyok, hanem korunkhoz illőleg fogom kegyedet jutalmazni, határozott fizetéssel, melyet hónapról hónapra nyugtatóvány mellett felvehet.

Cs. Ez mind igen szép, de csak szeretném édes kegyed' tacticáját ismerni.

Sz. Ezen tekintetben mint okos vezér majd kiadom én parancsaimat minden alkalmas időben. — Azt azonban már tudhatja kegyed, hogy a' Rajzolatokkal szép barátságban élek, tehát igyekezzék ezen barátságot fentartani és erősíteni.

Cs. Kérem, már az nem lehet, mert én egész Pesten 's akárki előtt nem csak azt mondtam a' Rajzolatok' szerkesztőjéről a' mit Daulnay Sándor kupája mellett mondott, sőt mind azt a' mit részeg kanászok kancsóik mellett mondhatnak, ezt tudja a' világ.

Sz. Nem tesz az semmit, az már elmúlt, kegyednek bizonyosan jó fizetése lesz nálam, aztán sapientis est consilium mutare in melius, és kegyedről úgy is ezt mondják, hogy csak az állhatatlanságban állandó.

Cs. Oh sie falscher siebzehner! hogy a' szívére tud beszélni az embernek. Isten neki hát, hiszen Sancho Pansa is sokra igent mondott ura' kábaságai-ból, bár nem hitte is, én elfogadom ajánlását, együtt harczolunk.

Sz. Az utolsó csep téntáig!

Cs. Az utolsó csep téntáig!

Sz. Áll az alku!

Cs. De a' mint látom édes kegyed azon nagy csatára igen gyengén van fegyverkezve, csak egy linialist látok kezében.

Sz. Hiszen én azért fogadtam fel kegyedet, hogy harczoljon, a' 19-dik század' Don Quixotejához így illik, nekem elég a' linea fegyverül, én avval kegyed papirosát szépen meglíneázom, 's kegyed szépen rendesen fog írni ezen lineák után, érti?

Cs. *(kedvetlenül morog magában)*. Nem bánom, erre is rá állok.

Sz. Hát indulhatunk kalandjainkra, kegyed hozzon magával papirost, jó hegyes tollat 's kifogyhatatlan kalamárist.

Csató úr legelőbb is papirost ada új principálisának, ki azt hamar meglíneázta 's aztán utnak indulának. Csató Pál úr azonban igen elfogulva lévén új hivatalában, Daulnay Sándor' kupáját, melly, mivel gyakran más argumentuma nincs, mindig asztalán áll — köté kalamáris helyett a' nyeregkápába, 's tollát, mint hajdan a' peleskei nótarius (ki mellékesen mondva, legalább is volt olyan híres ember mint Balásfalvi Orosz József és Csató Pál urak együtt véve) a' kalapja mellé dugá. — Így láttam őket útnak indulni, mint a' szomorú alaknak két keservesen jó kedvű lovagát, 's mentek mendégéltek az észnek óperenciája felé, míg nem Csató Pál úr egyszerre nyergére pillanván, ott látta Daulnay Sándor' átkozott kupáját, 's benne ténta helyett sz. györgyit tündöklenni: „Hát te örök rém gyanánt üldözöd lépteimet?“ kiálta fel boszúsan, 's a' kétségbeesésben, mellyben volt, kiüríté a' nedvet, 's épen egy pocsollya mellett ballagván, annak zavaros, sáros, budos vizével tölté meg a' téntatartóvá alacsonyított híres kupát, 's azzal írja most a' szemlét, melly e' szerint tiszta nem lehet. — Ekkor lárma támadt ablakom alatt 's én felébredtem. Ebből ellátható édes uram atyám, hogy idővel mégis válhatik valami belőlem, miután már is olly tudós álmaim vannak. Nem sokára reménylem még többet írhatok; 's addig is jótévő kezeit csókolván, örök fiúi tisztelettel maradok édes uram atyámnak Pesten september' 20. 1838.

engedelmes fia

Furkács Tamás.

— Szombaton, sept. 29. Dériné' jutalomjátékául először adatik: Mari, nagy daljáték 3 felv. Muzsikája Heroldtól. Mind a' művet magát, mind pedig a' pártolásra igen méltó, sok érdemű jutalmazandót ezennel részvevő figyelmébe ajánljuk a' tisztelt közönségnek.